

Αγροτική Κοινωνιολογία

Θεματική ενότητα 1:
Θεωρητική συγκρότηση της
Αγροτικής Κοινωνιολογίας
2/3

Όνομα καθηγητή: **Χαράλαμπος Κασίμης**

Τμήμα: **Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης**

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΙ ΣΤΟΧΟΙ

- Στόχος της ενότητας αυτής είναι η εισαγωγή του φοιτητή/τριας στις θεωρητικές καταβολές του μαθήματος αντλώντας από την ιστορική συγκρότηση της επιστήμης στις ΗΠΑ και την μετεξέλιξή της στον διεθνή και ελλαδικό χώρο.
- Στόχος επίσης είναι η εισαγωγή στις διαφορετικές θεωρητικές προσεγγίσεις για την κατανόηση του κοινωνικού μετασχηματισμού της σύγχρονης υπαίθρου.

Λέξεις κλειδιά

- Αγροτικό-αστικό συνεχές, νέα αγροτική κοινωνιολογία, κοινωνιολογία της παγκοσμιοποίησης και των αγροτροφικών συστημάτων, ερευνητικά πεδία της επιστήμης

Η κρίση της Αγροτικής Κοινωνιολογίας και η 'Νέα Αγροτική Κοινωνιολογία' (ΝΑΚ) 1/3

Νέα προσέγγιση μετά την κρίση της επιστήμης στα τέλη του 1960.

Οι βασικές επιστημονικές συμβολές στη νέα αγροτική κοινωνιολογία ήταν κυρίως εξωγενείς και προέρχονταν:

- από την κοινωνιολογία της ανάπτυξης και τις αγροτικές σπουδές (Goodman & Redclift, de Janvry)

Η κρίση της Αγροτικής Κοινωνιολογίας και η 'Νέα Αγροτική Κοινωνιολογία' (ΝΑΚ) 2/3

- από την 'επιανακάλυψη' των 'κλασικών' της πολιτικής οικονομίας και της ανθρωπολογίας της γεωργίας (Kautsky, Chayanov, Lenin) από τους Goodman & Redclift και Shanin
- από την δυναμική είσοδο στο χώρο μη-κοινωνιολόγων όπως οι Newby, Friedmann, Mann, Friedland
- από την νεο-Μαρξιστική συμβολή που συνδέθηκε με την κριτική και την δυσαρέσκεια προς τις αγροτικές πολιτικές και τις πολιτικές αγροτικού εκσυγχρονισμού, ήτοι προς το 'τεχνολογικό εγχείρημα' (project)

Η κρίση της Αγροτικής Κοινωνιολογίας και η 'Νέα Αγροτική Κοινωνιολογία' (ΝΑΚ) 3/3

- Η κύρια προβληματική της ΝΑΚ στρέφεται γύρω από την επιβίωση ή μη της οικογενειακής εκμετάλλευσης και γεωργίας.
- Το κράτος αποτελεί τη μονάδα ανάλυσης και η δυναμική της γεωργίας αποδίδεται σε ενδογενή φαινόμενα όπως η ταξική διάρθρωση, οι τιμές των προϊόντων, και οι αλλαγές στην αγροτική τεχνολογία.
- Πιο συγκεκριμένα αυτή η προβληματική αποτυπώνεται στις νέες ερευνητικές κατευθύνσεις που συγκροτούνται μετά το 1970 οι άξονες των οποίων είναι:

α. Οι διαρθρωτικές αλλαγές

Τα κεντρικά θεωρητικά ζητήματα που αναδεικνύονται αφορούν στις δύο σχηματικά διατυπωμένες απόψεις για τη φύση της οικογενειακής εκμετάλλευσης στον καπιταλισμό:

- η οικογενειακή εκμετάλλευση εξαφανίζεται σαν αποτέλεσμα της συγκέντρωσης και συγκεντροποίησης του κεφαλαίου στη γεωργία. Αποτέλεσμα ο ταξικός διαχωρισμός σε καπιταλιστές γεωργούς και προλετάριους ή περιθωριοποιημένους (Lenin, Kautsky, De Janvry).
- η οικογενειακή εκμετάλλευση ανθίσταται και θα επιβιώνει κυρίως λόγω της λειτουργικότητάς της για τη διατήρηση του καπιταλιστικού συστήματος μέσω της μεταφοράς του παραγόμενου υπερπροϊόντος στον εξωαγροτικό τομέα (Chayanov, Mann - Dickinson, Βεργόπουλος).

β. Η αγροτική πολιτική

Στόχος η κατανόηση-αναγνώριση ότι ο καθορισμός μιας πολιτικής είναι το αποτέλεσμα συγκεκριμένων κοινωνικών πολιτικών συμφερόντων. Κεντρικό ζήτημα εδώ ο ρόλος του κράτους και σήμερα των υπερεθνικών οργανισμών.

Ο Ρόλος του Κράτους

Δύο κύριες απόψεις σχετικά με τον ρόλο του κράτους:

- **Η οργανική θεωρία του κράτους.** Το κράτος όργανο κάποιας κυρίαρχης τάξης (Μαρξ). Άρα η αγροτική κρατική πολιτική εκφράζει τη σύνθεση της κρατικής εξουσίας.
- **Η δομική θεωρία του κράτους.** Υπάρχουν συστημικοί δομικοί περιορισμοί στον κρατικό μηχανισμό που τείνουν να χαράσσουν πολιτική προς το συμφέρον του κεφαλαίου άσχετα από την ταξική σύνθεση της κρατικής ελίτ.

γ. Η αγροτική εργασία

Εδώ διερευνάται ο χαρακτήρας της εργασιακής διαδικασίας και η σχέση της με τις τεχνολογικές αλλαγές στη γεωργία.

- Οι αγροτικές περιοχές ενσωματώνονται στη σύνολη οικονομία και κοινωνία και νέοι τύποι απασχόλησης διαμορφώνονται όπως η μερική απασχόληση, η πολυαπασχόληση, η μη-οικογενειακή-μισθωτή εργασία, η εργασία μεταναστών κλπ.
- Υπάρχει διαφορά μεταξύ βιομηχανικής απασχόλησης και εκμηχανισμένης αγροτικής απασχόλησης αναφορικά με την αλλοτρίωση της εργασίας, την γραφειοκρατία, την αυταρχική διεύθυνση κλπ.

δ. Οι περιφερειακές ανισότητες 1/2

Στόχος η ανάλυση των αιτίων και των επιπτώσεων των περιφερειακών ανισοτήτων για την διερεύνηση της σχέσης κοινωνικής δομής και χώρου.

Δύο κυρίαρχες θεωρητικές απόψεις για το ζήτημα:

- **Εσωτερική αποικιοκρατία (Stavenhagen, Hechter)**

Οι υπανάπτυκτες περιοχές χαρακτηρίζονται από 'αποικιακή' πολιτική διοίκηση και 'απουσιαστική' ιδιοκτησία γης.

- **Θεωρία της εξάρτησης (Frank, Wallerstein)**

Η ανάπτυξη του 'κέντρου' βασίζεται στην υπανάπτυξη της περιφέρειας μέσω της εξαγωγής του πλεονάσματος.

δ. Οι περιφερειακές ανισότητες 2/2

Η εξαγωγή του πλεονάσματος είναι εγγενές φαινόμενο του συστήματος της αγοράς.

Οι μηχανισμοί λειτουργίας του φαινομένου:

- Κινητικότητα του κεφαλαίου όπου τα υψηλότερα κέρδη
- Μεγαλύτερη κινητικότητα του κεφαλαίου από αυτή της εργασίας
- Άνιση ανταλλαγή μεταξύ 'κέντρου' και 'περιφέρειας'

ε. Η αγροτική οικολογία

- Η ανάπτυξη του συμβατικού μοντέλου γεωργίας στον αγροτικό τομέα διόγκωσε τα περιβαλλοντικά προβλήματα.
- Το περιβαλλοντικό πρόβλημα έχει ταξική διάσταση.

Συμπεράσματα

Οι νέες συνθήκες θέτουν έναν αριθμό ζητημάτων που συνδέονται με την αναγκαιότητα μελέτης της αγροτικής ανάπτυξης. Μερικά τέτοια ζητήματα είναι:

- Η κοινωνική οικολογία των αγροτικών περιοχών
- Οι κοινωνικές πλευρές της οικονομικής χωροθέτησης
- Τα μοντέλα των διαδικασιών επιρροής, καθοδήγησης και λήψης αποφάσεων
- Η μεταβαλλόμενη διάρθρωση της γεωργίας
- Η ποιότητα της ζωής σε περιοχές όπου υπάρχει διαφορετικού τύπου συγκέντρωση πληθυσμού
- Η αγροτική ανάπτυξη και η ποιότητα του περιβάλλοντος

Βιβλιογραφία

- Buttel F. H. (2001), Some Reflections on Late Twentieth Century Agrarian Political Economy, *Sociologia Ruralis*, vol. 41, No 2, pp. 165-182
- Newby H. & Buttel F. H. (1980), Toward a Critical Rural Sociology, στο H. Newby & F. H. Buttel (eds), *The Rural Sociology of the Advanced Societies: Critical Perspectives*, Croom Helm, pp. 1-35
- Mackay M., Perkins H. C. & Espiner S. (2009), *The Study of Rural Change from a Social Scientific Perspective: Literature Review and Annotated Bibliography*, Lincoln University, New Zealand, pp. 3-21

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα Γεωπονικού Πανεπιστημίου Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΚΑΙ ΔΙΑ ΒΙΟΥ ΜΑΘΗΣΗ
επένδυση στην κοινωνία της γνώσης

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Σημείωμα Αναφοράς

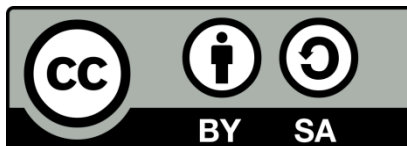
Copyright Γεωπονικό Πανεπιστήμιο Αθηνών 2014. Τμήμα Αγροτικής Οικονομίας και Ανάπτυξης, Χαράλαμπος Κασίμης. «Αγροτική Κοινωνιολογία». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση:

<https://mediasrv.aua.gr/eclass/courses/OCDAERD105/>

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων, π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Η άδεια αυτή ανήκει στις άδειες που ακολουθούν τις προδιαγραφές του Ορισμού Ανοικτής Γνώσης [2], είναι ανοικτό πολιτιστικό έργο [3] και για το λόγο αυτό αποτελεί ανοικτό περιεχόμενο [4].

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

[2] <http://opendefinition.org/okd/ellinika/>

[3] <http://freedomdefined.org/Definition/EI>

[4] <http://opendefinition.org/buttons/>

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
 - το Σημείωμα Αδειοδότησης
 - τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
 - το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)
- μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.